

TALİM VE TERBİYE KURULU KARARLARI

Dr. Necdet KONAN

Bu çalışmada. Milli Eğitim Bakanlığı'nın bütün birimlerinin "fikir ve hareket kaynağı" ve "Bakanlık Makamının en yakın ilmi danışma ve karar organı" (M.E.G.S.B., 1985 (a): 37) olarak nitelenen Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nda kararların hangi aşamalardan geçerek oluştuğu ve kuruluşundan 1992 yılına kadar geçen süre içerisinde hangi konularda ne kadar karar alındığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Talim ve Terbiye Kurulunda Karar Aşamaları

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (T.T.K.B.), Milli Eğitimimizin amaçlarına, ilkelerine uygun bir şekilde ve çağdaş yöntemlerle bir bütün olarak milli eğitimi gerçekleştirmek amacıyla görev alanında aldığı kararların aşamaları aşağıda özetlenmiştir

1. Karar alınması istenen konu ile ilgili başvuruları, muamelat müdürlüğü inceler, daire başkanlıklarına göre sınıflandırır ve bu birimlere gönderir.
2. Konu, daire başkanlığınca şube müdürlüğüne, şube müdürlüğünce de ilgili uzmana veya görevliye gönderilir.
3. İlgili uzman veya görevli konuyu araştırıp rapor hazırlar.
4. Bu rapor ışığında, konu ilgili uzman veya görevimin adı, kurul gündemine alınması düşünülen konunun özeti, konu ile ilgili mevzuat, konunun kurulda görüşülmesini gerektiren sebepler, ilgili genel müdürlük veya bağımsız daire başkanlığının konu hakkındaki görüş ve çözüm yolları ile ilgili uzmanın veya görevlinin düşünceleri matbu bir forma akatarılır (Ek-I, II, III).
5. Uzman veya görevlinin sunduğu bu bilgilere ilişkin ilgili şube müdürü ve daire başkanının görüşü belirtilerek, kurul gündemine alınıp alınmamasına ilişkin Başkanlık makamının direktiflerini almak üzere Başkan'a sunulur.
6. Başkan ilgili kurul üyesinin görüşünü de alarak konunun Kurul gündemine alınıp alınmamasına karar verir.
7. İlgili birimlerce Kurul'da görüşülmesi teklif edilen ve Kurul gündemine alınması uygun görülen konular en çok 15 gün içinde Kurul gündemine alınır.

8. Gündem, Başkanlık tarafından düzenlenerek en az bir gün önceden üyelere duyurulur.

8. Üyeler gündeme alınmasını istedikleri konuları, toplantıdan en az üç gün önce Başkanlığa bildirirler.

9. Kurul gündemine alınan konularla ilgili bilgi ve belgelerin üyeler tarafından, Kurul toplantısından önce incelenmiş olması esastır.

10. Kurul; Başkanın, onun bulunmaması halinde ise toplantıdaki en kıdemli kurul üyesinin başkanlığında toplanır.

11. Toplantı, Başkan hariç en az beş üyenin katılımıyla açılır.

12. Toplantı açıldıktan sonra Başkan gerekli gördüğü sunuşları yapar. Gündem maddelerine geçilmeden önce, istem halinde Başkan, üyelere gündem dışı söz verebilir. Daha sonra gündeme geçilir. Gündemin ilk maddesi olarak önceki oturumun özet tutanağı okunur. Gerekliyse düzeltmeler yapılarak Kurul'un oluru alınır.

13. Gündem konuları, ilgili daire başkan tarafından Kurul'a sunulur. Daire başkanları ilgili uzmanlarını veya elemanlarını toplantıda bulundurabilirler.

14. Kurul çalışmalarını kolaylaştırmak amacıyla, Başkan tarafından Kurul Üyelerinden veya Kurul dışından çalışma veya ihtisas komisyonları kurulabilir. Kurul'ca aksine karar alınmadıkça bu çalışmalar üyelere açıktır. Ancak, bu suretle komisyon çalışmalarına katılan üyeler komisyon içi oylamaya katılamazlar. Kurul Başkanı her komisyon için bir üye teklif eder. Kurul'da itiraz olmazsa görevlendirme yapılmış sayılır. Kurul, bütün üyelerinin katılabileceği genel komisyon şeklinde de çalışabilir. Ancak, bu toplantılarda bağlayıcı karar alınmaz.

İhtisas komisyonları, "İhtisas Komisyonları Çalışma Esasları Yönergesi"ne göre çalışır.

15. Kurul'un veya Başkanın lüzum görmesi üzerine, konu ile ilgili daire veya birimin müdürü veya başkanı Kurul'a davet edilerek görüşü alınır. İhtiyaç duyulması halinde herhangi bir konuda görüşleri alınmak üzere üniversite, kurum ve kuruluş ilgilileri Kurul'a davet edilebilir. Ancak, bunların oy hakkı bulunmaz.

16. Değişik olan teklifler önce oya sunulur. Bu durumda oylamaya, en aykırı tekliften başlanır. Aynı konuda en çok iki teklife oy verilebilir.

18. Bir konu üzerinde lehte ve aleyhte en az birer konuşma isteği yerine getirildikten sonra yeterlik teklifinde bulunulabilir. Başkan, bu teklif için birer üyeye lehte ve aleyhte söz verir.

15. Konu, üzerinden görüşmeler tamamlandıktan sonra oya sunulur. Her kurul üyesinin ve konu ile ilgili temsilci üye veya üyelerin bir oyu vardır. Oylar, kabul veya red şeklinde belirtilir.

16. Oy kullanacak temsilci üye veya üyelerin belirlenmesi bakımından gündemdeki bir konunun, herhangi bir temsilci üyenin görev alanına girip girmediğine ilişkin tereddüt oluşursa, konu Kurul'da bulunan üyelerin oylarına başvurularak çözümlenir.

17. Kurul'da kararlar, toplantıya katılanlardan oy hakkı olanların çoğunluğu ile alınır. Oylara *eşitliği halinde* Başkan'ın oyu iki oy sayılır.

18. Oylama açık ve işaretli yapılır. Ancak Kurul gizli veya üye ismi belirtilmesi suretiyle oylama yapılmasına karar verebilir. Açık oylamada oy sayımı Başkanlıkça yapılır. Kurul'da gizli oylamaya karar verilmesi halinde Başkan, oyların tasnifi için iki üye teklif eder. Toplantı salonunda bu iki üyeden kurulan tasnif heyeti, üyeler, ilgili uzman ve Kurul İşleri Şube Müdürlüğü personelinin başkanı bulunamaz.

19. Oylama sonucu, Başkan tarafından Kurul'a açıklanır. Gizli oylamada gerekli tutanak tasnif heyetince tutulduktan sonra oy pusulaları bu heyetçe imha edilir.

20. Toplantıda konuşulanlar ve varılan kararlar Kurul Sekreteri tarafından tespit edilir. Özet tutanaklar, toplantı başkanı ve toplantıda bulunanlardan Kurul'da görevlendirilen bir üye ile Kurul Sekreteri tarafından imzalanır.

21. Toplantıda görüşülen konular, Kurul görüşü olarak ilgili daire veya birime intikal ettirilir veya karar haline getirilir. Kararlar Bakanın imzası ile uygulamaya konulur.

22. Kurul kararları, Bakan veya yetkili kılınması halinde Başkan tarafından açıklanır.

23. Karara bağlanmış bir konunun Kurul'da tekrar görüşülmesi, en az üç Kurul üyesinin teklifi üzerine toplantıda bulunanlardan oy hakkı olanların üçte ikisinin kararı veya Başkanın gerekli görmesi ile mümkündür.

24. Gündem kendisine ulaştırıldığı halde Kurul toplantısına katılmayan bir temsilci üye; genel müdürlüğü ile ilgili konularda alınacak kararlara uymak zorundadır.

25. Oy hakkı olup Kurul karma katılmayan üyeler, ya çoğunluğun kararına katılarak kararı imzalarlar veya bu konudaki görüşlerini gerekçeli olarak yazarlar. Bu husus üyenin imzasının altında belirtilir. Yazılı görüş karar metnine eklenir.

Başkanlığın görevleri dışında kaldığı veya hazırlıkların yeterli seviyede yapılmadığı anlaşılan konular, Başkan veya Kurul tarafından ilgili birime iade edilir. Bunlardan, üzerinde hazırlıkların tamamlanması gereken konular için, Başkan veya Kurul tarafından makul bir süre verilir.

Kurul gündemine alınan konular, Kurul gündemine girdiği tarihten itibaren en geç 15 gün içinde sonuçlandırılır. 15 gün içinde sonuçlandırılmayan konularda ilgili birimler uygun gördükleri uygulamayı yaparlar ve bu uygulamalardan Başkanlığa bilgi verirler.

T.T.K.'nce alınan kararlar değişik birimlerin teklifleri sonucu yukarıda belirtilen aşamalardan geçerek oluşur. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretim kurumlarına ilişkin kararlar, öğretim kurumlarının bağlı oldukları Ana Hizmet Birimleri, T.T.K.B. ve diğer birimlerin teklifleri; Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olmayan öğretim kurumlarına ilişkin olarak alınan kararlar ise kurumların bağlı oldukları birimlerin teklifleri sonucu alınmaktadır.

Alınan kararların büyük bir kısmının T.T.K.B. dışındaki birimlerin teklifleri sonucu alındığı görülmektedir. Bu durum, T.T.K.B.'nin kendi araştırma ve geliştirme etkinliklerinden çok, diğer birimlerin tekliflerini inceleyen ve onaylayan bir rolde olduğunu göstermektedir.

T.T.K.B.'nin dışındaki birimlerin teklifleri sonucunda alınan kararların eklerinde, bu tekliflerin T.T.K.B.'nde sadece ön incelemelerinin nasıl yapıldığına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu bilgilerden, Kurul'un onayma teklif edilen karar tasarılarının T.T.K.B.'nce öncelikle dil yönünden değerlendirildiği görülmektedir. Dil bakımından değerlendirildiği görülmektedir. Dil bakımından değerlendirmeler karar tasarılarının "konuşulan dile uygun" olduğu veya "dil bakımından gerekli düzeltmeler yapılarak dil bakımından uygun hale getirildiği" biçiminde sonuçlandırılmaktadır. Talim ve Terbiye Kurulu, onayına sunulan karar tasarılarının içerik yönünden ise çoğu kez daha önce Kurul'da kabul edilmiş benzer bir karar ile karşılaştırılarak değerlendirildiği gibi bazen, Kurul'da görüşülerek veya çok ender de olsa "Başkanlıkta alan uzmanı olmadığı" gerekçesiyle üniversitelerin ilgili birimlerinden alınan bilgiler ışığında değerlendirildiği görülmektedir.

T.T.K.B.'nin ayrıca, 26 Nisan 1985 tarih ve 63 sayılı "Ortaokul Sosyal Bilgiler dersinin Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgileri adları ile üç ayrı ders olarak okutulması" ve 26 Nisan 1985 tarih ve 65 sayılı "6 yaş grubu programı" kararlarında olduğu gibi Bakan'ın direktifleri doğrultusunda da kararlar aldığı, karar eklerinde yer alan belgelerden anlaşılmaktadır.

Bakanlığın politikasını çizmekle yetkili ve sorumlu bulunan Talim ve Terbiye Kurulu, çok defa aynı kişilerden oluştuğu halde, siyasal iktidarlar ya da yönetim yapımıza göre politik yönetici olan Bakanlar değişikçe sık sık değişen ve hatta birbiriyle çelişen kararlar alarak eğitimsel olmayan davranışlar göstermektedir (Bursahoğlu, 1987: 93, 111; Kaya, 1991: 295). Geniş bir öğrenci kitlesini etkileyen, yönetici ve öğretmenleri zor durumda bırakan 3.10.1988 tarih ve 2272 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanarak yürürlüğe giren "Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına Bağlı Okullarda Basamaklı Kur Sistemi ile Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Yönergesi'ne ilişkin T.T.K.B.'nin kararı bu durumun en çarpıcı örneklerinden birini oluşturmaktadır. 1988-1989 öğretim yılında uygulamaya konulan "Yabancı Dilde Basamaklı Kur Sistemi'nin sonuçlarını değerlendirmek üzere örneklem olarak seçilen Adana, Ankara, Çarıkın, Erzurum, İstanbul, İzmir, Kayseri, Samsun, Siirt ve Van illerindeki ortaokul ve orta dereceli 110 okulun yöneticilerine, yabancı dil öğretmenlerine, öğrencilere ve velilerine T.T.K.B.'nce anket uygulanmıştır. Anketin değerlendirilmesi sonucunda;

"1. Sistemin gerektirdiği fiziki mekan, öğretim materyali ile yeterli sayıda öğretmen sağlanamaması ve programlarda sisteme uygun değişiklik yapılmadan uygulamanın yaygın biçimde başlatılması nedeniyle olumlu sonuç almamadığı (ankete katılan yönetici ve öğretmenlerden % 75'i fiziki kapasiteyi yetersiz görmüşlerdir.);

2. Öğretmenlerin sistemin uygulandığı ortaokul 1'inci sınıfta görevlendirilmesi nedeniyle üst sınıflardaki yabancı dil derslerinin boş geçtiği;

3. Dersleri boş geçen öğrenciler ile yabancı dili seçmeyen öğrencilerin okul disiplinini olumsuz yönde etkiledikleri,

4. Basamaklı Kur Sistemi'nde yabancı dilin sınıf geçmeyi etkilememesinin öğrencinin derse olan ilgisini azalttığı, öğrencileri yabancı dil öğrenmeye motive etmediği,

5. Anket uygulanan 79 okulda "Basamaklı Kur Sistemi"nin uygulanması için 652 yeni dersliğe gereksinim olduğu, bu uygulamadan dolayı 2323 saat yabancı dil dersinin açık geçtiği, belirlenmiştir.

Bu veriler doğrultusunda, 1988-1989 öğretim yılında uygulanan "Basamaklı Kur Sistemi"nin; Bakanlıkça belirlenen okullarda geliştirilerek denenmesine devam edilmesi, diğer bütün ortaokul, lise ve dengi okullarda yabancı dil dersinin 1989-1990 öğretim yılından itibaren zorunlu dersler araştırma alınması kararlaştırılmıştır.

Yazarın düşüncesine göre, böylesine önemli bir konuda karar alınırken izlenmesi gereken süreç bu olmamalıdır. Bilimsel bir yaklaşım, sorunu tanımlama (güçlüğü sezme, sorunu tanımlama, çözümü tahmin etme), doğrulama (gözlenebilir doğrulayıcılar çıkarma, deneyerek değerlendirme) (Karasar, 1991: 3) ve elde edilen veriler ışığında sonucun genellenmesini öngörmektedir. Ancak, T.T.K.B.'nce alınan kararda olduğu gibi, kararlar, bilimsel yöntemin belirlediği aşamaların tam tersi bir süreç sonunda oluşurabilmektedir. Bu durum, Bakanlığın bilimsel danışma organı olma iddiasında olan, bu amaçla düzenlenen T.T.K.B.'nm, yasal düzenlemelerle kendisine verilen görevlere ilişkin kararlar alırken, bilimsel yöntemin gereklerine uygun olmayan bir süreç izlediğini göstermektedir.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 'nce Alınan Kararlar

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nce, hangi konularda kararlar alındığının belirlenmesi amacıyla, 1992 yılına kadar T.T.K.B.'nce alınan kararların neler olduğunun belirlenmesine çalışılmıştır. Kararlar, T.T.K.B. arşivi ve yayınları taranarak elde edilmiştir. Elde edilen bu veriler konu alanlarına göre sınıflandırılarak çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu sınıflandırma için, T.T.K.B.'nce alınan kararların tümüne yakın bir kısmını içeren "Öğretim Programları", "Ders kitapları", "Yardımcı ve Kaynak Kitaplar ve Ders Araçları" ve "Yasal Düzenlemeler" konusunda alınan kararlarla sınırlı mülki bir sınıflandırma benimsenmiştir.

T.T.K.B.'nce alınan kararların konu alanlarına göre yıllara dağılımı Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1'de görüldüğü gibi T.T.K.B. kararları dört ana kategoride toplanmıştır. Aşağıda, her bir kategori kendi içinde çözümlenip yorumlanmıştır.

1. Öğretim Programları: Öğretim Programına ilişkin kararlar "ders programları, haftalık ders dağıtım çizelgeleri ve kurs programları" gibi konuları içermektedir.

Değişik tür ve düzeydeki öğretim kurumlarının öğretim programlarına ilişkin olarak alınan kararların yıllara göre sayısal dağılımını da veren Çizelge 1 'de görüldüğü gibi 1926-1992 yılları arasında öğretim programlarına ilişkin olarak 2240 Kurul kararı alınmıştır. Öğretim programlarına ilişkin olarak alınan 2240 karar 1926-1992 yılları arasında araştırma kapsamına alınan toplam 6198 Kurul Kararı % 36.14'ünü oluşturmaktadır.

Sayısal olarak Kurul kararları kesin bir ölçü olmamakla birlikte yıllara göre alınan toplam kararlar dikkate alındığında, öğretim programlarına ilişkin kararların özellikle 1985 yılı ve sonrasında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu yoğunlaşmanın temel nedenini anılan tarihlerde özel kurslara ait öğretim programlarına ilişkin başvurulardaki artış oluşturmaktadır.

Özel kurslara ilişkin öğretim programları incelendiğinde başvuruların özellikle yabancı dil ve bilgisayar öğretimi alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Başvurularda, anılan öğretim alanlarında verilecek özel kurslara ilişkin öğretim programlarının T.T.K.B.'nce incelenip onaylanması istenmektedir.

2. *Ders Kitapları*: Ders kitaplarına ilişkin kararlar "temel ders kitabı olarak kabul, kitap özel şarmamesinin kabulü, sipariş yoluyla yazdırılmasının kabulü, Bakanlıkça bastırılacak kitapların kabulü, kitap okutulma süresinin uzatılması, kitap ön inceleme komisyonu kurulması ve yarışma yoluyla yazdırılmasının kabulü" gibi konuları içermektedir.

Ders kitaplarına ilişkin olarak alınan kararların öğretim düzeylerine göre yıllara dağılımını da veren Çizilge 1'de görüldüğü gibi 1926-1992 yılları arasında ilköğretim düzeyinde 423, ortaokul düzeyinde 590 ve lise düzeyinde 1300 olmak üzere toplam 2313 Kurul kararı alınmıştır. Ders kitaplarına ilişkin olarak alınan 2313 karar 1926-1992 yılları arasında araştırma kapsamına alınan toplam 6198 Kurul Kararının % 37.32'sini oluşturmaktadır.

Çizelge 1. T.T.K.B. Kararlarını Konularına Göre Yıllık Sayısal Dağılımı

YIL	ÖĞRETİM PROGRAMLARI	DERS KİTAPLARI			YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR VE DERS ARAÇLARI	YASAL DÜZENLEMELER					
		Ü	S'	H			1	I	1		1
1926	-	-	-	-	5	3	-	1	2	-	-
1927	-	-	-	-	67	2	-	1	-	-	-
1928	6	1.	2	-	-	1	-	1	11	-	-
1929	5	30	12	3	18	2	-	-	2	-	-
1930	6	27	4	3	81	1	-	-	16	-	-
1931	5	14	7	6	42	3	-	-	7	-	-
1932	8	2	6	8		1	1	2	12	-	-
1933	31	2	1	-	34	1	-	3	5	-	-
1934	42	-	-	-	7	-	1	-	10	-	-
1935	18	-	-	-	-	2	-	-	13	-	-
1936	24	-	-	-	1	1	-	-	2	-	-
1937	29	1	6	7	-	1	-	1	12	-	-
1938	9	-	-	-	3	5	-	-	7	-	-
1939	8	2	3	8	12	1	1	1	16	-	-
1940	10	-	1	1	60	-	-	1	29	-	-
1941	7	-	-	-	12	3	-	1	11	-	-
1942	10	-	-	-	11	3	-	1	12	-	-
1943	13	-	4	2	23	1	1	-	18	-	-
1944	12	-	-	2	20		-	-	10	-	-
1945	8	-	-	1	24	$\frac{k}{r}$ 1	-	-	28	-	-
1946	9	1	-	1	29	1	1	-	24	-	-
1947	17	-	-	6	8	-	-	-	21	-	-
1948	17	-	-	7	19	2	1	1	9	-	-
1949	6	-	1	5	15	-	-	-	5	-	-

YEL	ÖĞRETİM PROGRAMI/	DERS KİTAPLARI			YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR VE DERS AR/AÇLARI	YASAL DÜZENLEMELER					
		İLKOKUL	ORTAOKUL			■	TÜZÜKLER	KARARNAMELER	YÖNETMELİKLER	YÖNERGELER	■
1950	8	8	26	34	8	1	-	-	15	-	-
1951	14	10	23	51	9	1	1	2	8	1	-
1952	15	9	21	62	12	-	-	-	11	-	-
1953	7	9	49	59	72	1	-	1	11	-	-
1954	17	42	29	44	5	3	-	-	9	-	-
1955	28	17	20	73	7	1	-	-	13	-	-
1956	12	17	42	29	4	-	-	2	11	-	-
1957	16	35	46	54	2	1	-	1	15	-	-
1958	17	17	24	72	8	1	1	1	15	-	-
1959	29	15	47	49	14	2	-	-	6	-	-
1960	28	29	38	51	13	3	-	-	7	1	-
1961	20	17	28	64	22	1	-	-	8	-	21
1962	17	1	15	21	6	-	-	-	16	1	15
1963	10	1	7	11	4	2	-	-	9	-	12
1964	14	4	1	12	2	1	•	-	18	-	22
1965	17	-	4	8	6	1	-	-	10	-	16
1966	15	2	3	16		-	1	-	6	1	6
1967	31	1	7	21	6	1	-	-	17	1	11
1968	60	-	18	34	14	2	-	-	11	-	14
1969	57	-	7	5	2	1	-	-	15	1	8
1970	32	1	4	15	17	-	-	-	18	6	8
1971	35	-	6	5	14	3	-	-	7	2	10
1972	13	3	2	1	11	1	-	1	7	7	1
1973	23	-	6	3	33	1	2	1	5	5	14
1974	30	2	9	1	17	-	1	2	10	8	19

YIL	ÖĞRETİM PROGRAMLARI	DERS KİTAPLARI			YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR VE DERS ARAÇLARI	YASAL DÜZENLEMELER					
		İLKOKUL	ORTAOKUL	LİSE		KANUNLAR	TÜZÜKLER	KARARNAMELER	YÖNETMELİKLER	YÖNERGELER	c
1975	45	1	1	8	14	-	2	1	20	22	10
1976	36	1	3	16	4	1	2	2	18	26	3
1977	39	-	-	19	2	4	-	7	5	19	1
1978	38	2	-	39	157	1	-	16	26	-	12
1979	48	-	-	17	174	1	-	2	17	-	-
1980	26	2	-	16	232	-	-	-	28	1	3
1981	40	2	-	17	136	6	-	-	36	4	3
1982	26	3	6	9	543	5	-	-	19	3	6
1983	48	10	5	22	546	-	-	-	79	3	5
1984	22	5	2	11	644	-	-	-	120	-	2
1985	83	6	10	59	1104	2	-	-	72	7	3
1986	151	5	9	114	1197	-	-	-	21	14	-
1987	168	-	2	48	1258	-	-	-	14	7	-
1988	137	-	3	4	1447	-	-	-	8	4	-
1989	131	4	5	22	1195	1	-	-	14	17	-
1990	141	2	-	17*	1841	-	-	-	18	9	-
1991	196	60	15	7	2016	-	-	-	19	2	-
Toplam	2240	423	590	1300	13319	83	17	54	1094	172	225

T.T.K.B.'nm, ders kitaplarına ilişkin olarak aldığı kararların özellikle 1950-1961 yılları arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Ders kitaplarına ilişkin kararların 1950-1961 yılları arasında yoğunlaşmasının önemli nedenlerinden birinin andan tarihler arasında gerçekleştirilen " 1948-49 ders yılından itibaren uygulanmaya başlanan ilköğretim programının incelenmesiyle, genel olarak ilköğretim, mesleki ve teknik eğitim ile halk eğitimi konularının incelenmesi, yeni ortaokul programı projesinin

incelenmesi ve lise ders konularının dört yıllık teşkilata göre düzenlenmesi" konularının görüşüldüğü 22-31 Ağustos 1946 tarihleri arasında toplanan IV. Milli Eğitim Şurası, 4-14 Şubat tarihleri arasında toplanan V. Milli Eğitim Şurası ve 18-23 Mart 1957 tarihleri arasında toplanan VI. Milli Eğitim Şurası'nca alınan kararların sonuçları gereğince yapılan öğretim kademelerinin ve bu öğretim kademelerinde kazandırılması öngörülen eğitimsel amaçların ders kitapları yoluyla yeniden düzenlenmesi çabaları olduğu ileri sürülebilir.

Ders kitapları konusunda alınan toplam 2313 kararın 1300'ünün (%56.20) lise, 590'ının (%25.51) ortaokul, 423'ünün (% 18.29) ise ilköğretim düzeyindeki öğretim kurumlarına ait ders kitaplarına ilişkin oldukları belirlenmiştir. Bu verilerden de anlaşıldığı gibi ders kitapları konusunda alınan kararların oranı öğretim düzeylerine göre farklılıklar göstermektedir. Bu farklılığın çeşitli nedenleri olabilir. Lise düzeyindeki öğretim kurumlarının çeşitliliği ve bunun doğal sonucu olarak derslerin ve dolayısıyla ders kitaplarının farklılaşması gereği, bu öğretim kademesine ilişkin ders kitapları konusundaki kararların yoğunlaşmasının nedenlerinden biri olarak düşünülebilir. Bir diğer neden de ortaöğretim okullarının "görünür" derecesinin daha fazla olması nedeniyle, toplumsal güçlerin dikkatlerinin odak noktasını oluşturmuş olması olabilir. Çok yönlü ortaöğretim anlayışının ve bu yöndeki arayışların da bu yoğunlukta payı olabilir. İlköğretim düzeyinde ise bu gerekçenin tam tersi söz konusudur. Çünkü bu öğretim kademesinde bulunan öğretim kurumlarında sınırlı sayıda derslerde benzer ders kitapları kullanılmaktadır. Ayrıca, özellikle son yıllarda, bu kurumlara yönelik olarak hazırlanan ansiklopedi ve dergilerin ders kitaplarına birer alternatif konumuna gelmesinin de ilköğretim düzeyindeki ders kitaplarıyla ilgili kararların oranının diğerlerine göre düşük olmasının nedenlerinden biri olarak düşünülebilir. Ortaokul kademesindeki öğretim kurumlarının ders kitapları konusunda alınan kararların oranının ilköğretim ve lise düzeyine göre farklılaşmasının önemli nedenlerinden biri olarak ortaokulların Türk Eğitim Sistemindeki öğretim kademeleri içerisinde henüz tam olarak yerini bulamamış olması gösterilebilir. Ortaokullar gerek öğretim programları gerekse ders ve dolayısıyla bu derslerde okutulması benimsenen ders kitapları konusunda zaman zaman ilköğretime veya lise düzeyine yakınlaştırılma zorlamalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Ortaokullar, sekiz yıllık ilköğretimin ikinci basamağını mı yoksa, ortaöğretimin liseden önce gelen ilk basamağını mı oluşturacaktır? Bu sorunun yanıtı konusundaki genel eğilimin "ilköğretim öğrenim süresinin sekiz yıla çıkarılması"na ilişkin üyelerin temenni karar aldığı 2-10 Aralık 1946 tarihleri arasında toplanan III. Milli Eğitim Şurası'ndan bu yana belirlenmiş olmasına rağmen, gerçekleştirilememiş olması düşündürücüdür.

3. Yardımcı ve Kaynak Kitaplar ve Ders Araçları:

Yardımcı ve Kaynak Kitaplar ve Ders Araçlarına ilişkin kararlar "yardımcı ders kitabı, yardımcı ders aracı, öğretmen kitabı, öğrenci kitabı, çocuk kitabı, tiyatro eseri, süreli yayınlar ve genel" konuları içermektedir.

Çizelge 1'de göüldüğü gibi 1926-1992 yılları arasında anılan konularda toplam 13319 yardımcı ve kaynak kitap ve ders aracı T.T.K.B.'nce önerilen yardımcı ve kaynak kitaplar ve ders araçlarının sayılarını göstermektedir. Çünkü, bu kategoride, bir Kurul kararıyla, çok sayıda yardımcı ve kaynak kitaplar ve ders araçlarının önerilmesi yoluna gidilmiştir. T.T.K.B.'nce alınan kararlara ilişkin olarak oluşturulan diğer üç kategoriye ait karar sayılarının belirli olması, ancak bu kategori içerisinde yer alan karar sayısının net olarak belirlenememesi nedeniyle kategorilerin kıyaslanması amacıyla düzenlenen oranlama dışında tutulmuştur.

T.T.K.B.'nce ilgililere önerilen yardımcı ve kaynak kitap ve ders araçlarının sayısı 1978'den bu yana artarak süregeldiği görülmektedir.

4. Yasal Düzenlemeler:

Yasal Düzenlemelere ilişkin kararlar "kanun, tüzük, kararname, yönetmelik, yönerge ve genelge" konularını içermektedir.

Çizelge 1'de yasal düzenlemeler ile ilgili kararların kanun, tüzük, kararname, yönetmelik, yönerge ve genelgelere göre yıllara dağılımı vermiştir. Çizelge 1'de görüldüğü gibi 1926-1992 yılları arasında 83 kanun (%5.24), 17 tüzük (%1.08), 54 kararname (%3.41), 1094 yönetmelik (%69.11), 172 yönerge (%6.95) ve 225 genelge (%14.21) olmak üzere toplam 1645 Kurul kararı alınmıştır. Yasal düzenlemelere ilişkin olarak alınan 1645 karar 1926-1992 yılları arasında araştırma kapsamına alınan toplam 6198 Kurul kararının %26.54'ünü oluşturmaktadır.

Yasal düzenlemelerle ilişkin kararlar 1926-1992 yılları arasında, her hangi bir yıl veya dönemde belirgin bir yoğunlaşma göstermemektedir.

1926-1992 yılları arasında, T.T.K.B., okulların bağlı buldukları Ana Hizmet Birimleri ve diğer birimlerin teklifleri sonucu, araştırma kapsamına alınan öğretim programları, ders kitapları ve yasal düzenlemeler konularında toplam 6198 Kurul kararı alınmıştır. Bu kararların belirlenen kategorilere göre sayısal dağılımı ve her bir kategoriye düşen karar sayısının incelenen süre içerisinde araştırma kapsamına alınan bütün kararlara oranı şu şekildedir.

Öğretim Programlarına ilişkin olarak alınan karar sayısı 2240, tüm kararlara oranı ise %36.14,

Ders kitaplarına ilişkin olarak alınan karar sayısı 2313, tüm kararlara oranı %37.32,

Yasal Düzenlemeler ilişkin olarak alman karar adedi ise 1645, tüm kararlara oranı % 26.54'dür.

Görüldüğü gibi, 1926-1992 yılları arasında, T.T.K.B.'nce alman kararlar, daha çok, öğretim kurumlarının bağlı oldukları Ana Hizmet Birimleri ve diğer birimlerin teklifleri sonucu alman Öğretim Programı ve Ders Kitapları konusunda yoğunlaşmıştır. Bu yoğunlaşma, kategorilerin konu alanlarının içeriği dikkate alındığında doğal olduğu ileri sürülebilir. Öğretim Programı ve Ders Kitapları konusundaki tekliflerin çokluğu, alman kararlar için yapılan işgörülerin daha rutin olması nedeniyle bu kategorilerde alman kararların a^xa^{*}*xxn<. kapsama &lvn»\ bütün kararlar içerisindeki oranları yüksek olmuştur.

KAYNAKÇA

- Bursalıoğlu, Ziya. Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 154, 1987.
- Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler. Ankara: Hacettepe - Taş Kitapçılık Ltd. Şti., 1984
- Kaya, Yahya Kemal. Eğitim Yönetimi Kuram ve Türkiye'deki Uygulama. Geliştirilmiş Dördüncü Baskı. Ankara: Bilim Yayınları, 1991.
- Konan, Necdet. "M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın analizi" (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994,
- M.E.B. III. Milli Eğitim Şurası Çalışma Programı, Komisyon Raporları, Konuşmalar. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1947.
- M.E.B. ve S.B. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği üe Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şube Müdürleri İç Yönergesi. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1985.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Arşivi (1926-1992 yılları arasında alman Kurul Kararları)
- "Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği" Resmi Gazete, Sayı: 18592, 1.12.1984.
- T.T.K.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (1923-1983). Ankara: Temmuz 1983.

Yazar

İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesidir. Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında araştırmalar yapmaktadır.